

TED CHIANG

POVESTEA VIEȚII TALE

Pentru Brian Chiang și Jenna Polner

Traducere din limba engleză
ILEANA BUȘAC

Cuprins

Turnul din Babilon	7
Înțelegere	37
Împărțirea la zero.....	83
Povestea vieții tale.....	105
Șaptezeci și două de litere	165
Evoluția științei umane.....	225
Iadul e acolo unde nu există Dumnezeu	231
Să-ți placă ceea ce vezi: un documentar	265
 <i>Note despre povestiri.....</i>	 309
<i>Mulțumiri.....</i>	 317

TURNUL DIN BABILON

De-ar fi fost posibil să mergi de la un capăt al lumii la celălalt. Dar cum corpul e ridicat, îl ia unul om o lună întregă și fără jumătate săd urce până-n vârf, asta dăcă bunul nu e împovărat. Însă puzul său fără povară, urcând le e încetunat de telegoia plină de nașturi pe care o trag după ei. Patru luni trec de când e pusă cărămida în car și până ajunge să fie zidită în turn.

Hillalum trăiește toată viața în Elam și auzise de existența Babilonului doar pentru că Elamul își vindea acolo aurul. Ouzii de metal erau duși pe bărci care coborau pe Karun, apoi Marea De Jos, urcând apoi pe Eufrat. Hillalum și ceilalți misionari călătoriră pe uscat, întovăritând caravana de negarui și enni negustori. Coborâră apoi pe un drum prăfuit ce se lăsa de pe podul peste câmpii, spre câmpurile înverzite întinse de canale și de diguri.

Niciunul dintre ei nu mai văzuse turnul. Acesta deveni vizibil pe când erau încă la multe leghe depărtare, subire ca un fir de in, vânduitor în aerul cald, ridicându-se din noroiul întărit care era Babilonul însuși. Pe măsură ce se apropiau, noroiul se prelinșea în ziduri solide de cetate, dar ei nu vedeau decât turnul. Abia când reușiră să se coboare privindu-l la luncă dintr-o observare deșertă pe care turnul le făcuse în starea oragului: Eufratul argeț pe fundul unei albi lăci, roșu, din care oamenii scoteau lutul pentru cărămizi. La sud de cetate se zăreau șiruri-aruri de câmpoare, acum stinse.

De-ar fi fost culcat turnul peste câmpia Shinar, ar fi durat două zile să mergi de la un capăt al său la celălalt. Dar cum turnul e ridicat, îi ia unui om o lună întreagă și încă jumătate să-l urce până-n vârf, asta dacă omul nu e împovărat. Însă puțini suie fără povară, urcușul le e încetinit de teleguța plină de cărămizi pe care o trag după ei. Patru luni trec de când e pusă cărămida în car și până ajunge să fie zidită în turn.

Hillalum trăise toată viața în Elam și auzise de existența Babilonului doar pentru că Elamul își vindea acolo arama. Drugii de metal erau duși pe bărci care coborau pe Karun, spre Marea De Jos, urcând apoi pe Eufrat. Hillalum și ceilalți mineri călătoriră pe uscat, întovărășind caravana de măgăruși a unui neguțator. Coborâră apoi pe un drum prăfuit ce se lăsa de pe podiș, peste câmpii, spre câmpurile înverzite întretăiate de canale și de diguri.

Niciunul dintre ei nu mai văzuse turnul. Acesta deveni vizibil pe când erau încă la multe leghe depărtare: subțire ca un fir de in, unduitor în aerul cald, ridicându-se din noroiul întărit care era Babilonul însuși. Pe măsură ce se apropiau, noroiul se preschimba în ziduri solide de cetate, dar ei nu vedeau decât turnul. Abia când reușiră să-și coboare privirile la lunca râului observară însemnele pe care turnul le făcuse în afara orașului: Eufratul curgea pe fundul unei albie late, joase, din care oamenii scoteau lutul pentru cărămizi. La sud de oraș se zăreau șiruri-șiruri de cuptoare, acum stinse.

Pe măsură ce se apropiară de porțile orașului, turnul se vădi a fi mai mare decât orice construcție și-ar fi putut imagina Hillalum: o singură coloană, a cărei bază trebuie că era mai mare decât un templu, și totuși atâta de înaltă încât se subția până devenea de nevăzut. Mergeau cu capetele date pe spate, mijind ochii în soare.

Nanni, prietenul lui Hillalum, îl înghionti cu cotul și-l întrebă, vădit înspăimântat:

– Și noi tre' să urcăm pe chestia asta? Până sus de tot?

– Da. Mergem sus *să săpăm*. Pare... împotriva firii.

Minerii ajunseră la poarta centrală din zidul de la apus, pe unde tocmai ieșea o caravană. Se aliniară în umbra îngustă a zidului, iar meșterul Beli strigă la gărzile aflate în turn:

– Noi suntem minerii tocmiți în Elam.

Gardienii se amuzară. Unul strigă spre ei:

– Voi sunteți ăia de-o să săpați prin bolta cerului?

– Noi suntem.

Orașul era în sărbătoare. Festivitățile începuseră cu opt zile în urmă, când ultimul transport de cărămizi plecase spre vârful, și urmau să mai țină încă două zile. Toată ziua și toată noaptea orașul chefuia, dansa, se bucura.

Pe lângă cărămidari, mai erau acolo trăgătorii de care, cu picioare musculoase, antrenate în desele urcușuri. În fiecare dimineață o echipă pleca, urca patru zile, transfera încărcătura următoarei echipe de hamali, iar în a cincea zi cobora cu carele goale, pentru a fi reumplute. Era un șir întreg de astfel de echipe, pe toată înălțimea turnului, dar numai cei de jos sărbătoreau cu orașul. Celorlalți li se trimiseseră destulă carne și vin cât să poată petrece și ei toți, până în vârful.

Pe seară, Hillalum și ceilalți mineri ședea pe scăunele din argilă, în jurul unei mese pline cu mâncare, ca toate celelalte din piața orașului. Minerii vorbeau cu trăgătorii și-i întrebau despre turn.

Nanni spuse:

– Mi-a zis cineva că zidarii din vârful își smulg părul din cap dacă scapă vreo cărămidă, pentru că durează patru luni până

vine alta, dar că nimeni n-ar băga de seamă dacă ar cădea un om. E adevărat?

Unul dintre hamalii mai vorbăreți, Lugatum, scutură din cap.

– Nu, nu, e o minciună. E o caravană neîntreruptă de cărămizi spre vârf. În fiecare zi ajung acolo mii de cărămizi. Una pierdută nu e o tragedie pentru zidari.

Se aplecă spre ei:

– Dar este un lucru pe care zidarii îl prețuiesc mai mult decât viața unui om: o mistrie.

– De ce e o mistrie așa de importantă?

– Dacă zidarul își pierde mistria, nu mai poate munci până nu vine alta. Nu-și mai poate asigura traiul zilnic, așa că intră la datorii. Pierderea unei mistrii e o mare nenorocire. Dar dacă un om cade și mistria lui rămâne, tovarășii săi sunt ușurați, deși n-o arată. Următorul care își va scăpa mistria o va folosi pe cea rămasă fără stăpân și va evita necazurile.

Hillalum fu îngrozit și, pentru o clipă, încercă să numere dacă au destule târnăcoape. Apoi își dădu seama:

– Asta nu poate fi adevărat! De ce nu se trimit mistrii de rezervă? Sunt ușoare și n-ar pune probleme la urcare. Și apoi, pierderea unui om ar însemna o întârziere serioasă, doar dacă n-au acolo sus oameni de rezervă, pricepuți la zidărie. Dacă n-au, înseamnă că trebuie să aștepte să urce alt meșter zidar din oraș.

Hamalii izbucniră în râs. Lugatum spuse amuzat:

– Pe-asta nu-l putem păcăli!

Se întoarse spre Hillalum.

– Și, urcați imediat ce se termină serbarea?

Hillalum luă o înghițitură de bere.

– Da. Am auzit că vin și niște mineri din ținuturile de vest, dar nu i-am văzut încă. Știți ceva de ei?

– Da, vin dintr-un loc numit Egipt, dar ei nu scot minereu din pământ, ca voi. Ei scot piatra din cariere.

– Și noi săpăm după piatră, la noi în Elam, vorbi Nanni, cu gura plină de friptură de porc.

– Dar nu așa cum fac ei. Ei taie granit.

– Granit?! Ești sigur?

În Elam se exploatau la suprafață doar calcar și alabastru.

– Neguțătorii care călătoresc în Egipt povestesc că au văzut zigurate și temple din piatră, construite din calcar și din blocuri uriașe de granit. Și mai au și statui gigantice din granit.

– Dar granitul e foarte greu de lucrat!

Lugatum ridică din umeri.

– Nu și pentru ei. Arhitecții regali cred că astfel de pietrari s-ar putea dovedi folositori când ajungeți sus, la bolta cerului.

Hillalum încuviință din cap. Așa era. Nimeni nu putea ști ce le va fi de folos, acolo sus.

– I-ați văzut?

– Nu, nu au ajuns încă, dar trebuie să sosească în câteva zile. E posibil să nu ajungă până la sfârșitul sărbătorii. Dacă se întâmplă așa, va trebui să urcați singuri.

– Dar voi ne veți însoți, nu-i așa?

– Da, dar numai în primele patru zile. Apoi va trebui să coborâm, iar voi, norocoșilor, veți continua să urcați.

– De ce zici că suntem norocoși?

– Ce n-aș da să urc până în vârf... Am suit o dată mai sus, am ajuns la o înălțime de douăsprezece zile-urcuș, dar mai departe de atât n-am urcat. Voi veți merge mai departe, oftă Lugatum cu regret. Vă invidiez, o să atingeți bolta cerului.

Să atingeți bolta cerului. Să o despici cu târnăcopul. Pe Hillalum ideea îl tulbură.

– Nu e motiv de invidie... încep el.

– Așa e, continuă Nanni. Când vom fi terminat, toți oamenii vor putea atinge bolta cerului.

În dimineața care urmă, Hillalum merse să vadă turnul. Stătu în piața uriașă de la piciorul acestuia. Într-o parte se ridica un templu a cărui mărime ar fi fost copleșitoare dacă s-ar fi aflat în orice alt loc. Trecea însă neobservat în umbra turnului.

Hillalum percepse trăinicia nemaipomenită a acestuia. Știa din legende că fusese construit mai solid decât orice zigurat. Turnul

era făcut din cărămizi arse, pe când ziguratele erau durate din cărămizi uscate la soare, având doar fațada placată cu cele arse. Cărămizile turnului fuseseră zidite cu mortar bituminat, care era absorbit în lutul ars, făcând astfel legătura la fel de puternică precum cărămizile însele.

Baza turnului era formată din două platforme care aduceau cu cele ale unui zigurat obișnuit. Prima avea laturile de vreo două sute de coți¹, era înaltă de vreo patruzeci, iar pe fațada ei sudică urca o scară triplă. Deasupra era cea de-a doua platformă, mai mică, la care se ajungea doar pe scara din mijloc. Iar de deasupra acestei a doua platforme începea de fapt turnul.

Avea laturile de șaizeci de coți și se înălța precum o coloană pătrată, uriașă, care purta greutatea cerurilor. În juru-i se încolăcea o rampă lină, care se lipea de turn ca o fâșie de piele pe mânerul unui bici. Ba nu; Hillalum privi mai atent și văzu că sunt două rampe care se răsuceau în paralel. Pe marginea exterioară a fiecărei rampe erau stâlpi, mai mult lați decât groși, astfel gândiți încât să umbrească panta. Privind în sus, se vedeau benzi succesive, cărămizi, rampă, cărămizi, rampă, până când ochiul nu mai sesiza diferența. Iar turnul urca și urca, mai departe de limita la care ajungea ochiul. Hillalum clipi, îngustă privirea, dar tot ameți. Se dădu înapoi câțiva pași, împleticindu-se, apoi se îndepărtă înfiorat.

Se gândi la povestea auzită în copilărie, despre ce s-a întâmplat după Potop. Se spunea că oamenii au repopulat pământul, împrăștiindu-se în și mai multe ținuturi decât înainte. Se mai spunea că oamenii au navigat pe mări până la capătul lor și au văzut cum oceanul se revărsa peste marginea lumii, într-o ceață umedă, pentru a se uni cu apele neguroase ale Abisului. Se spunea că astfel au înțeles oamenii cât e pământul de mic și au vrut să vadă ce se află dincolo de marginile lui, restul creației lui Yahve. Se spunea că și-au întors privirile spre cer și s-au întrebat cum o fi arătând casa lui Yahve deasupra rezervoarelor cu apa cerurilor. Și se mai spunea cum, cu sute de ani în urmă, a început construcția turnului, o coloană către

¹ Veche unitate de măsură pentru lungimi egală cu aproximativ 60 cm (n. tr.).

rai, o scară pe care oamenii să poată sui să vadă lucrarea lui Yahve, iar Yahve să poată coborî să cunoască lucrarea oamenilor.

Povestea îl mișca întotdeauna pe Hillalum, îl făcea să vadă cu ochii minții miile de oameni trudind fără odihnă, dar plini de bucurie, pentru că munceau spre a-l cunoaște mai bine pe Yahve. De aceea fusese bucuros când babilonienii veniseră în Elam să caute mineri. Dar acum, stând la baza turnului, simțurile îl bulversau, spunându-i că nicio construcție omenească n-ar trebui să fie atât de înaltă. Când privea turnul se simțea pe altă lume.

Oare se cuvenea să urce în vârful unui asemenea lucru?

În dimineața ascensiunii, cea de-a doua platformă era acoperită în întregime de căruțuri pe două roți, solide, așezate rânduri-rânduri. Multe erau încărcate cu mâncare: saci cu orz, grâu, linte, ceapă, castraveți, curmale, pâini, pește uscat. Mai erau oale uriașe din lut cu apă, vin din curmale, bere, lapte de capră, ulei de palmier. Alte care erau încărcate cu mărfuri ce ar fi putut aproviziona un bazar: vase din bronz, coșuri din trestie, baloturi de pânză de in, scăunele și mese din lemn. Într-un loc, câțiva preoți țineau un bou gras și o capră cărora un altul le punea un fel de glugi pe cap, așa încât să nu vadă decât în față și să nu se teamă în timpul urcușului. Animalele urmau să fie sacrificate când ajungeau în vârful turnului.

Apoi veneau carele pline cu sculele minerilor, târnăcoape și ciocane, și piese din care să alcătuiască o mică forjă. Meșterul mai comandase ca un număr de care să fie încărcate cu lemne și trestie legată în snopi.

Lugatum verifica un căruț, strângând frânghiile care legau părțile de lemn. Hillalum se îndreptă spre el.

– De unde vine tot lemnul ăsta? N-am întâlnit nicio pădure din Elam până aici.

– La nord de aici este o pădure, a fost plantată când a început construcția turnului. Cheresteaua ajunge în Babilon plutind pe Eufrat.

– Ați plantat o pădure întreagă?!

– Când a început construcția, arhitecții au socotit că pentru a alimenta cuptoarele va trebui mai mult lemn decât s-ar putea găsi în câmpie, așa că au pus să se planteze o pădure. Sunt echipe de oameni care cu asta se ocupă, udă copacii și plantează câte un puiet pentru fiecare pom tăiat.

– Și asta acoperă tot necesarul de lemn pentru turn? Întrebă Hillalum, plin de admirație față de un așa plan.

– În cea mai mare parte. S-au mai sacrificat și alte păduri, aflate mai din nord, iar lemnul lor a sosit tot pe râu.

În timp ce explica toate acestea, Lugatum inspecta cu atenție roțile căruțului. Destupă o ploscă din piele și turnă puțin ulei între roți și osie.

Nanni se apropie de ei, privind străzile Babilonului care se întindeau de la baza turnului până în zare, cât vedeai cu ochii.

– N-am fost niciodată la o asemenea înălțime încât să văd un oraș de sus, zise el.

– Nici eu, adăugă Hillalum.

Lugatum râse:

– Lăsați asta. Haideți, carele sunt pregătite.

În scurtă vreme oamenii erau împărțiți în perechi, câte una pentru fiecare căruț. Stăteau unul lângă celălalt, între cele două hulube pe care erau înfășurate hamuri din frânghie pentru tras. Carele trase de mineri erau intercalate cu cele trase de hamali, pentru a asigura deplasării un ritm constant. Lugatum și un alt hamal erau chiar în spatele căruțului tras de Hillalum și Nanni.

Lugatum îi sfătuia:

– Luați aminte, rămâneți la cel puțin zece coți de carul din față. Când ajungeți la colțuri, trage numai omul aflat în dreapta și vă schimbați între voi la fiecare oră.

Hamalii începură să-și urce căruțele pe rampă. Hillalum și Nanni se aplecară și-și traseră frânghiile peste umăr, unul pe stângul, celălalt pe dreptul. Se ridicară amândoi deodată, săltând partea din față a căruței de pe caldarâm.

– Acum *trageți!* strigă Lugatum.